

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvyaē ayōdhyākāṇḍē

॥ saptatrimśaḥ sargaḥ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ saptatṛiṃśaḥ sargaḥ ॥

salakṣmaṇēna śrīrāmēṇa valkalavastrasya dhāraṇaṃ sītāyā
valkaladhāraṇēnāntaḥpurastrīṇāṃ khēdō guruṇā vasiṣṭhēna
kaikēyīṃ nirbhartsya sītākartṛkavalkaladhāraṇasya virōdhaśca

mahāmātravacaḥ śrutvā
rāmō daśarathaṃ tadā |
abhyabhāṣata vākyam tu
vinayajñō vinītavat || 2.37.1 ||

tyaktabhōgasya mē rājan
vanē vanyēna jīvataḥ |
kiṃ kāryamanuyātrēṇa
tyaktasaṅgasya sarvataḥ || 2.37.2 ||

yō hi dattvā dvipaśrēṣṭhaṃ
kaksyāyāṃ kurutē manaḥ |
rajjusnēhēna kiṃ tasya
tyajataḥ kuñjarōttamam || 2.37.3 ||

tathā mama satāṃ śrēṣṭha
kiṃ dhvajinyā jagatpatē |

sarvāṅyēvānujānāmi

cīrāṅyēvānayanantu mē || 2.37.4 ||

khanitrapīṭakē cōbhē

samānayata gacchata |

caturdaśa vanē vāsaṃ

varṣāṅi vasatō mama || 2.37.5 ||

atha cīrāṅi kaikēyī

svayamāhr̥tya rāghavam |

uvāca paridhatsvēti

janaughē nirapatrapā || 2.37.6 ||

sa cīrē puruṣavyāghraḥ

kaikēyyāḥ pratigr̥hya tē |

sūkṣmavastramavakṣīpya

munivastrāṅyavasta ha || 2.37.7 ||

lakṣmaṇaścāpi tatraiva

vihāya vasanē śubhē |

tāpasācchādanē caiva

jagrāha pituragrataḥ || 2.37.8 ||

athātmaparidhānārthaṃ

sītā kauśēyavāsini |

samprēkṣya cīraṃ santrastā

pr̥ṣatī vāgurāmiva || 2.37.9 ||

sā vyapatrapamāṇēva

pragr̥hya ca sudurmanāḥ |

kaikēyyāḥ kuśacīrē tē
jānakī śubhalakṣaṇā || 2.37.10 ||

aśrusampūrṇanētrā ca
dharmajñā dharmadarśinī |
gandharvarājapratimaṃ
bhartāramidamabravīt || 2.37.11 ||

kathaṃ nu cīraṃ badhnanti
munayō vanavāsinaḥ |
iti hyakuśalā sītā
sā mumōha muhurmuhuḥ || 2.37.12 ||

kṛtvā kaṅṭhē sma sā cīra -
mēkamādāya pāṇinā |
tasthau hyakuśalā tatra
vrīḍitā janakātmajā || 2.37.13 ||

tasyāstat kṣipramāgatya
rāmō dharmabhṛtāṃ varaḥ |
cīraṃ babandha sītāyāḥ
kauśēyasyōpari svayam || 2.37.14 ||

rāmaṃ prēkṣya tu sītāyā
badhnantaṃ cīramuttamam |
antaḥpuracarā nāryō
mumucurvāri nētrajam || 2.37.15 ||

ūcuśca paramāyattā
rāmaṃ jvalitatējasam |

vatsa naivamaṃ niyuktēyaṃ
vanavāsē manasvinī || 2.37.16 ||

piturvākyānurōdhēna
gatasya vijanaṃ vanam |
tāvad darśanamasyā naḥ
saphalaṃ bhavatu prabhō || 2.37.17 ||

lakṣmaṇēna sahāyēna
vanam gacchasva putraka |
nēyamarhati kalyāṇi
vastuṃ tāpasavad vanē || 2.37.18 ||

kuru nō yācanāṃ putra
sītā tiṣṭhatu bhāminī |
dharmanityaḥ svayaṃ sthātuṃ
na hīdānīm tvamicchasi || 2.37.19 ||

tāsāmēvaṃvidhā vācaḥ
śṛṇvan daśarathātmajaḥ |
babandhaiva tathā cīraṃ
sītayā tulyaśīlayā || 2.37.20 ||

cīrē gṛhītē tu tayā
sabāspō nṛpatērguruḥ |
nivārya sītāṃ kaikēyīm
vasiṣṭhō vākyamabravīt || 2.37.21 ||

atipravṛttē durmēdhē
kaikēyi kulapāṃsani |

vañcayitvā tu rājānaṃ
na pramāṇē'vatiṣṭhasi || 2.37.22 ||

na gantavyaṃ vanaṃ dēvyā
sītayā śīlavarjitē |
anuṣṭhāsyati rāmasya
sītā prakṛtamāsanam || 2.37.23 ||

ātmā hi dārāḥ sarvēśāṃ
dārasaṅgrahavartinām |
ātmēyamiti rāmasya
pālayiṣyati mēdinīm || 2.37.24 ||

atha yāsyati vaidēhī
vanaṃ rāmēṇa saṅgatā |
vayamatrānuyāsyāmaḥ
puraṃ cēdaṃ gamiṣyati || 2.37.25 ||

antapālāśca yāsyanti
sadārō yatra rāghavaḥ |
sahōpajīvyāṃ rāṣṭraṃ ca
puraṃ ca saparicchadam || 2.37.26 ||

bharataśca saśatrughna -
ścīravāsā vanēcaraḥ |
vanē vasantaṃ kākutstha -
manuvatsyati pūrvajam || 2.37.27 ||

tataḥ śūnyāṃ gatajanāṃ
vasudhāṃ pādapaiḥ saha |

tvamēkā śādhi durvṛttā
 prajānāmahitē sthitā || 2.37.28 ||

na hi tad bhavitā rāṣṭraṃ
 yatra rāmō na bhūpatiḥ |
 tad vanaṃ bhavitā rāṣṭraṃ
 yatra rāmō nivatsyati || 2.37.29 ||

na hyadattāṃ mahīṃ pitrā
 bharataḥ śāstumicchati |
 tvayi vā putravad vastuṃ
 yadi jātō mahīpatēḥ || 2.37.30 ||

yadyapi tvam kṣititalād
 gaganam cōtpatiṣyasi |
 pitṛvaṃśacaritrajñāḥ
 sō'nyathā na kariṣyati || 2.37.31 ||

tat tvayā putragardhinyā
 putrasya kṛtamapriyam |
 lōkē nahi sa vidyēta
 yō na rāmamanuvrataḥ || 2.37.32 ||

drakṣyasyadyaiva kaikēyi
 paśuvyālamṛgadvijān |
 gacchataḥ saha rāmēṇa
 pādapāṃśca tadunmukhān || 2.37.33 ||

athōttamānyābharaṇāni dēvi
 dēhi snuṣāyai vyapanīya cīram |

na cīramasyāḥ pravīdhīyatēti

nyavārayat tad vasaṇaṃ vasiṣṭhaḥ || 2.37.34 ||

ēkasya rāmasya vanē nivāsa -

stvayā vṛtaḥ kēkayarājaputri |

vibhūṣitēyaṃ pratikarmanityā

vasatvaranyē saha rāghavēṇa || 2.37.35 ||

yānaiśca mukhyaiḥ paricārakaiśca

susaṃvṛtā gacchatu rājaputrī |

vastraiśca sarvaiḥ sahitairvidhānai -

rnēyaṃ vṛtā tē varasampradānē || 2.37.36 ||

tasmimstathā jalpati vipramukhyē

gurau nṛpasyāpratimaprabhāvē |

naiva sma sītā vinivṛttabhāvā

priyasya bhartuḥ pratikārakāmā || 2.37.37 ||

|| ityārṣē śrīmadrāmāyaṇē vālmikīyē ādikāvye

ayōdhyākāṇḍē saptatṛiṃśaḥ sargaḥ ||